

30. Raittiuslautakunnan toimisto

Yleistä. Alkoholijuomien kulutus lisääntyi v. 1972 erittäin runsaasti. Kokonaiskulutus nousi 100-prosenttiseksi alkoholiksi muunnettuna 8%:lla kulutuksen lisäyksen kohdistuessa erityisesti väkeviin alkoholijuomiin ja vahvaan olueen. Kuluttajien alkoholimenojen osuus oli yksityisistä kulutusmenoista 7.6% eli 491 mk:aa vuodessa.

Kulutuksesta ja sen lisääntymisestä aiheutuneet haitat ilmenivät koko maan tilastoissa erittäin selvästi. Helsingin osalta eivät luvut edelliseen vuoteen verrattuna merkittävästi muuttuneet. Tämä johtui ainakin osittain Alkon myyjien keväällä toimeenpanemasta lakosta, joka vähensi varsin tuntuvasti esim. juopumuspidätyksiä. Kertomusvuonna suoritettiin Helsingissä kaikkiaan 59 845 juopumuspidätystä, eli 15% vähemmän kuin edellisenä vuonna. Miesten pidätykset vähenivät (kokonaisluku 55 824) noin 18 prosenttia, kun sen sijaan naisten kohdalla pidätykset lisääntyivät (kokonaisluku 4 021 ja lisääntyminen noin 13 prosenttia). Rikokset alkoholi- ja keskiolutlakeja vastaan vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna n. 9% (4 765). Sen sijaan alkoholin vaikutuksen alaisena tehdyt murhat ja tapot lisääntyivät n. 45% (13) ja törkeät pahoinpitelyt n. 7% (81). Pahoinpitelyjen osalta osoittavat luvut vastaavasti n. 7%:n vähennyistä (643).

Raittiuslautakunnan ja sen toimiston toiminta perustui 11.1.1972 hyväksytyyn lautakunnan valistustyötä koskevaan työ- ja taloussuunnitelmaan. Suunnitelmaa toteu-

tettiin mm. toimeenpanemalla useita neuvoteltutilaisuuksia, kurseja ja järjestöjen aktiivomiskilpailuja, ylläpitämällä teknisten välineiden lainaustoimintaa, välittämällä ja palkkaamalla lääketieteen kandidaatteja ym. koulujen, järjestöjen ja laitosten järjestämiin tilaisuuksiin, osallistumalla yhteistyössä kaupungin muiden elimien kanssa päihdevalistuskampanjaan, levittämällä raittius- ja alkoholikysymystä käsitteleviä lehtiä ja muita julkaisuja erilaisiin kohteisiin, osallistumalla paikallisten järjestöjen, raittiuspiirijärjestöjen tai keskusliittojen järjestämien tilaisuuksien järjestelyyn ja kustantamiseen sekä toimeenpanemalla raittiusviikon ja Työväen Raittiuspäivän tilaisuuksia. Lautakunnan toimisto julkaisi entiseen tapaan omaa kuusi kertaa vuodessa ilmestyvää tiedotuslehteään sekä osallistui kouluissa järjestettyihin kirjoituskilpailuihin jakamalla erityiskirjapalkintoja ja valmistusaineistoa.

Raittiusuudistusta tekevien yhdistysten toimintaa tuettiin ja tehostettiin edelleen. Lautakunnan käytettäväksi merkitystä, raittiusuudistuksen tukemiseen varatusta määrärahasta lautakunta jakoi päätöksellään 11.4. kaikkiaan 154 000 mk yht. 72:lle raittiusuudistusta tekeville liitolle, piirijärjestölle, yhdistykselle ja jaostolle. Lisäksi lautakunta jakoi pienehköjä 10—30 mk:n kurssiapurahoja sellaisille helsinkiläisille raittiusyhdistysten jäsenille, jotka osallistuivat raittiuskeskusjärjestöjen toimeenpanemille kurseille ja anoivat sitä varten kurssiavustusta lautakunnalta. Raittiusuudistusta tekevien järjestöjen toimintaa tuettiin

myös raittiustyönohjaajien ohjauksikäynnillä, osallistumalla raittiuspiirijärjestöjen toiminnanohjaajien palkkaukseen myöntämällä niiden suorittamiseen avustuksia sekä järjestämällä erityisesti raittiusjärjestöjen toimihenkilöille neuvottelu-, kurssi- ja ohjelmavihjetilaisuuksia.

Raittiuslautakunta osallistui entiseen tapaan myös yleisen raittiusviikon järjestelyihin. Raittiusviikko oli tällä kerralla osana kansainvälistä liikenneraittiusvuotta ja se järjestettiin ajalla 29.10.—5.11. Varsinaiset järjestelyt hoiti entiseen tapaan Helsingin raittiusviikkotoimikunta lautakunnan vahvistaessa toimikunnan esittämän toiminta- ja taloussuunnitelman. Viikko oli järjestyksessään 51. Viikon valtakunnallinen pääjuhla järjestettiin Kuopiossa ja järjestäjinä toimivat sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Raittiusjärjestöjen Liitto sekä Kuopion kaupungin raittiuslautakunta.

Toiminta- ja taloussuunnitelman laatimista varten järjestettiin raittiusjärjestöjen edustajien neuvottelutilaisuus 25.5., johon osallistui 37 edustajaa 26 paikallisesta järjestöstä.

Raittiusviikon päätapahtumaksi Helsingissä muodostui 29.10. järjestetty liikennekilpailu, johon osallistui yht. 49 henkilöautoa ja yksi moottoripyörä. Kilpailun pääjärjestäjänä toimi liikenneraittiusvuoden Helsingin toimikunnan lisäksi Helsingin Moottorimieskerho. Lisäksi viikon aikana tarjottiin kansakoulujen käytettäväksi raittiusviikon liikennejuhlaa, jonka ohjelmaan kuului viihteellisiä esityksiä liikenneraittiuudesta. Tilaisuuksiin osallistui kaikkiaan 16 200 opettajaa ja oppilasta.

Raittiusviikon merkeissä järjestettiin 23 alkoholistien vastaanottotilaisuutta, joihin otti osaa 1 099 henkilöä. Lisäksi toimeenpantiin 18 erilaista muuta tilaisuutta yhteistyössä eri järjestöjen kanssa. Näihin osallistui yht. 2 084 henkilöä.

Raittiusviikon mainontaa varten valmistettiin kaikkiaan 13 elokuvamainosta esitettäväksi 13 elokuvateatterissa sekä jaettiin 177

raittiusviikon julistetta, 120 raittiusviikko-ohjelmistoa, 1 200 raittiusviikon esitettä, 5 200 tupakkatarraa, 20 000 raittiusviikon muovikassia sekä yht. 2 400 raittiusmainoksin varustettua pikkupalkintoa ja mainosasettejä erilaisissa tilaisuuksissa.

Raittiuslautakunnan tehtäviin liittyviä alkoholilain mukaisia valvonnan seuraamistehdäviä ja siitä aiheutuvia toimenpiteitä toteutettiin, paitsi omina toimenpiteinä, myös v. 1969 perustetun Helsingin alueen raittius- ja alkoholisioita käsittelevän neuvottelukunnan puitteissa. Pyydettyinä lausuntoina lautakunta käsitteli vuoden aikana yhtä uutta alkoholimyymäläänomusta ja 16 (ed. v. 16) anniskelu oikeusanomusta. Annetuissa lausunnoissa esitettiin em. alkoholimyymälän osalta varauksellinen puolto, 13 anniskelu oikeuden osalta ei esitetty huomautuksia ja kolmen anniskelu oikeuden osalta vastustettiin oikeuksien myöntämistä. Muina alkoholipoliittisina esityksinä lähetettiin helsinkiläisille anniskeluravintoloille kirje, jossa kiinnitettiin huomiota Alkon antamiin anniskeluohjeisiin erityisesti alkoholittomien juomien osalta sekä Alko Oy:lle kaksi erillistä esitystä, joissa kiinnitettiin huomiota eau de colognen myynnin valvonnan tehostamiseen sekä väärinkäyttötarkoituksiin kohdistuneen myynnin lopettamiseen. Lisäksi lautakunta yhtyi lausunnassaan Pakilan Demokraattisen Yhdistyksen ym. esitykseen Lepolantie 14:ssä sijaitsevan alkoholimyymälän siirtämisestä sopivampaan paikkaan.

Toimisto. Lautakunnan toimisto ja kokoushuoneisto sijaitsi kertomusvuoden aikana elintarvikekeskuksen talossa, Helsinginkatu 24 A. Lautakunnan palveluksessa oli viisi vakinaista ja yksi tilapäinen viranhaltija.

Raittiusvalistustoiminta. Viranhaltijain ohjauksikäyntejä raittius- ym. järjestöjen tilaisuuksiin, sosiaalisiin laitoksiin sekä kouluihin suoritettiin kertomusvuoden aikana 62 (ed. v. 94) kertaa. Puheita, esitelmiä ja alustuksia pidettiin lukuunottamatta omaa kursitoimintaa viranhaltijain toimesta 110 (110)

ja ulkopuolisten asiantuntijoiden toimesta 133 (37).

Erilaisia neuvottelutilaisuuksia joko yksin tai yhteistyössä eri järjestöpiirin kanssa järjestettiin 4 (6), joissa oli osanottajia yhteensä 160 (239).

Sen lisäksi, mitä erikseen on raittiusviikon tilaisuuksista mainittu, lautakunta ja sen toimisto osallistuivat viiden (5) valistustilaisuuden järjestämiseen, joissa oli osanottajia yht. 2 400 (1 510).

Eri raittiusjärjestöjen kustantamia kuukausi- ja aikakausjulkaisuja tilattiin ja jaettiin sosiaalisiin laitoksiin, kirjastoihin, kouluihin jne. yhteensä 1 269 (626) vuosikertaa. Raittiuskilpikirjoitusten erityiskirjapalkintoja sekä raittiusstutkintojen valmistekirjasia varten lähetettiin kouluihin aineistoa n. 3 000 mk:n edestä. Raittiuslautakunnan toimiston ja raittiuspiirijärjestöjen yhteisjulkaisu ”Raittius työn Kentältä” ilmestyi vuoden aikana 6 painoksena yhteismäärältään 25 200 (25 200) kpl. Lehden toimittaminen ja jakelu suoritettiin toimistossa ja lehdet jaettiin ilmaisjake-luna raittiusjärjestöjen aikuisjäsenille sekä eräille laitoksille ja järjestöille.

Raittius- ym. keskusjärjestöjen julkaisemia taitelehtisiä, julisteita jne. hankittiin ja jaettiin erilaisiin kohteisiin 55 000 (48 000) kpl. Toimiston omasta toimesta julkaistiin ja jaettiin 16 000 (15 000) kpl. lautakunnan toimintaa koskevia esitteitä, tarramerkkejä, taitelehtisiä jne.

Syyskauden aikana järjestettiin helsinkiläisissä kouluissa yht. 347 (230) liikenneraittiuutta koskevaa valistus- ja ohjelmatuntia, joihin osallistui yht. 12 377 (10 060) oppilasta.

Toimiston lainaamoon, myös sen omaa valistustoimintaa varten, hankittiin vuoden aikana neljä uutta elokuvakopiota sekä uusittiin eräitä käytössä kuluneita aiemmin hankittuja kopioita. Vuoden lopussa oli toimiston käytettävissä 146 (140) lyhytelokuvakopiota, 81 (74) kuultokuvasarjaa, 5 (5) Bell & Howell-merkkistä 16 mm:n elokuvakonetta,

Grundig-merkkinen nauhuri, 2 rainaheitintä, kuultokuvaheitin, 2 valkokangasta, elokuva-nauhojen korjauslaite sekä esityspöytä. Lainausta suoritettiin seuraavasti: elokuvakoneita 717 (575), elokuvakopiota 6 412 (6 449), kuultokuvasarjoja 561 (254), kuultokuva- ja rainaheitinää 120 (76) ja valkokankaita 26 (35) lainauspäivää. Uusien elokuvien hankintaa varten julistivat Helsingin, Turun, Tampereen, Lahden, Porin ja Oulun raittiuslautakunnat terveitä ja raittiita elämäntapoja käsittelevän elokuvakäsikirjoituskilpailun, jonka tulokset julkaistiin vuoden alkupuolella. Käyttövarojen puutteen takia elokuvien valmistamistyöhön ei vielä kertomusvuoden aikana ryhdytty.

Vuoden aikana järjestettiin joko yksin tai yhteistoiminnassa raittiuspiirijärjestöjen kanssa 8 (9) kurssia, joihin osallistui 250 (240) henkilöä. Lautakunnan toimisto tuki erikseen Kansalaisjärjestöjen Raittiuustoiminnan Keskusliiton toimeenpanemia tuoremehukurssseja Malmin tuoremehuasemalla.

Raittiusjärjestöjen ja niiden jäsenistön aktivoimiseksi järjestettiin seuraavat kilpailut: veikkaustietokilpailu varhaisnuorisokerhoille, kaupungintuntemuskilpailu raittiusjärjestöjen jäsenille, liikennekilpailu raittius- ym. järjestöjen jäsenille ja yksityisille sekä ruotsinkielinen tietokilpailu järjestöille.

Raittiuslautakunnan toimiston edustaja osallistui kaupungin ylläpitämään ”Ihminen puhtaaksi — aineet pois” -toimikunnan työhön. Toimisto varasi 2 200 mk:n määrärahan tästä toiminnasta aiheutuvia kuluja varten. Määrärahalla peitettiin pääasiassa monistuskuluja ja julkaisujen hankintakuluja sekä palkattiin muutamia asiantuntijaluonnoitsijoita em. toimikunnan järjestämiin tilaisuuksiin.

Lautakunnan toimeksiannosta suoritti valtiot.maist. Sinikka Paavilainen eri tutkimuslaitoksissa, yliopistoissa ja korkeakouluissa vuosina 1963—1972 tehdyistä päihde-, tupakka- ja raittiusaiheisista tutkimuksista kirjallisen yhteenvedon, bibliografian, josta julkais-

tiin 200 kpl:een painos levitettäväksi yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkijoiden tietoon.

Kaupungin nuorisopoliisin esityksestä lautakunta osallistui Helsingissä suoritettavan huumausainetutkimuksen kustantamiseen. Tutkimus valmistuu v:n 1973 puolella.

Avustukset. Lautakunta jakoi anomusten perusteella raittiuskeskusjärjestöjen kursseille osallistuville helsinkiläisille osanottajille kurssiavustuksia. Avustuksia anoi kaikkiaan 96 (120) henkilöä, joille kaikille myönnettiin 10—30 mk:n suuruinen kurssiavustus. Myönnettyistä avustuksista jätti 10 henkilöä avus-

tuksensa käyttämättä. Avustusten yhteismäärä nousi 2 190 (1 830) mk:aan.

Avustuksia raittiustyön tukemiseen vapaiden järjestöjen kautta jaettiin yhteensä 72 (84) yhdistykselle yht. 157 000 (152 800) mk. Avustuksia haki kaikkiaan 73 (88) yhdistystä.

Menot ja tulot. Kaupungin v:n 1972 talousarvioon oli raittiuslautakunnan tileille merkitty yhteensä 255 004 (223 002) mk sekä avustuksia varten 157 000 (152 800) mk. Kaikkiaan lautakunta ja sen toimisto käytti omaan toimintaansa 241 362 mk ja avustuksiin 156 609 mk eli yht. 397 971 (370 888) mk.